

nebereme zřetel). Milena Bartlová a Jiří Kroupa se snaží s poznatky o ekonomické situaci Jihlavy a jihlavských měšťanů komunikovat a nalézají průsečky s okamžiky, kdy se město dynamicky rozvíjelo, či dokonce hospodářsky prosperovalo. Nutno však podotknout, že se jim to mnohem více daří pro dobu přelomu 13. a 14. století, resp. pro konec 14. věku, než pro architektonický vrchol města na přelomu 15. a 16. století. Stěží jim to však můžeme klást za vinu, neboť ona pomyslná „vina“ leží na straně historiků. Jak kapitola *Mezi husitstvím a luteránstvím / 1436–1526* (Ivana Ebelová), tak kapitola vzletně nazvaná *Velké století / 1526–1619* (Vlastimil Svěrák) bohužel spíše ulpívají na statickém popisu a dynamiku změn, jež odráží do značné míry právě onen stavební ruch a architektonický rozvoj města, nedokáží postihnout. Jihlava druhé poloviny 15. století, nemluvě o přelomu 15. a 16. století, na své velké zpracování zkrátka teprve čeká, a to samé platí i pro problematiku přijetí luterské reformace ve městě. Bez rozsáhlých analytických výzkumů, srovnatelných s výzkumy F. Hoffmanna, to zkrátka nepůjde, i když na druhou stranu především přípravné sondy V. Svěráka reprezentují cenné náběhy.

K uměleckohistorické kapitole si nemohu odpustit dvě drobné doušky terminologické povahy. J. Kroupa programově pracuje ve vztahu k architektuře s pojmem modernizace. V něm se v jeho optice skrývají jak úpravy městské zástavby, tak proměna původně dřevěných domů v domy kamenné, resp. jejich přestavba a rozšíření na přelomu 15. a 16. století. Ve skutečnosti by však po mém soudu bylo vhodnější mluvit o funkcionálních změnách než o modernizaci, neboť takovýto způsob uvažování byl jak měšťanům, tak jejich stavebníkům cizí. V modernizaci je mnohem více ukryto cílené směřování k inovacím, ke kvalitativním změnám přesahujícím „starý svět“. Pro jihlavské měšťany, jak to ukazuje přežívání nejrůznějších typů městských domů v pozdním středověku vedle sebe (což Kroupa v žádném případě nepopírá), ale byla naopak živá středověká myšlenka pozvolných, mnohdy hospodářským podmínkám uzpůsobených změn ve jménu již zmíněné funkčnosti. V případě M. Bartlové bych pak chtěl upozornit na její až přepjatý důraz na dochované jihlavské výtvarné umění jako projev komunitního způsobu života. Pomineme-li skutečnost, že se nám z Jihlavy nedochovaly žádné soukromé obrazy drobných rozměrů,

jak to sama Bartlová připomíná, pak zbytky nástěnných maleb v minoritickém klášteře Nanebevzetí Panny Marie, které považuje za obrazy malované na objednávku jednotlivých měšťanů, v žádném případě nejsou výrazem komunitního života obce, nýbrž naopak projevem výsostně individuálního reprezentativního chování konkrétních jihlavských měšťanů. Takovéto projevy individualismu pak můžeme považovat za opak zobrazení obrany Jihlavy na fresce z roku 1402, resp. v jeho rétorickém ztvárnění, jež ve vskutku výrazem komunitního uvažování úzké jihlavské elity (pouze však jí) směřem k městu jako celku, a stejně tak i za opak z obecních prostředků (s největší pravděpodobností) financované nákladné přestavby a především nové výzdoby farního kostela sv. Jakuba Většího. Namísto důrazu na komunitní život obce, odrážející se ve výtvarném umění, je po mém soudu třeba uvažovat o přinejmenším třech typech svěbytných projevů: 1) ryze individuálních; 2) úzce korporativně-elitně vymezených; 3) vskutku komunitních, tedy obecních, i když reprezentanty oné „velké“ obce byli povětšinou opět příslušníci politicky a hospodářsky aktivních elit.

MARTIN NODL

Jiří WALDHAUSER, *Archeologická tajemství Mladé Boleslavi*, Nakladatelství Knihy 555, Liberec 2009

120 s., ISBN 978-80-86660-29-5

Z neznalosti a také opakovaným mediálním zkreslováním je archeologie často vnímána jako věda víceméně náhodných objevů, tajemných záhad, případně coby extrémně drahá záliba malé skupiny podivínů odtržených od reality, jejichž jediným cílem je bránit výstavbě čokoliv a kdekoliv. Je pravda, že za tento nepřilíh radostný obraz si archeologie může do značné míry sama nedostatečnou prezentací výsledků své práce. Minimálně jako chvályhodný lze proto hodnotit každý k laické veřejnosti směřovaný archeologický výstup. Do této kategorie spadá i zpřístupnění výsledků dosavadního archeologického bádání na území města Mladá Boleslav, o nějž se čtenářsky poutavou formou a s nepřehlédnutelnou dávkou mladoboleslavského patriotismu pokusil Jiří Waldhauser.

V útlé, na druhou stranu ovšem bohatě ilustrované knížce s mnohoslibným názvem *Archeologická tajemství Mladé Boleslavi* se autor pokusil nejen o podání souhrnu známých archeologických lokalit a nálezů, ale především o jejich archeologicko-historickou interpretaci. Hned na úvod je třeba říci, že se na knihu musí pohlížet jako na práci populárně naučnou, nikoli vědeckou, byť z odborné literatury vychází. Předpokládanému vkusu čtenáře odpovídají nejen „rodokapsové“ názvy jednotlivých kapitol a statí (např. *Tragédie na konci Jičínské aneb středověký Boleslavan se šípem v lebce; Vlaky jezdí přes skrčence a urny; Archeologické zastavení v obcerstvení U Bertíka v Železné ulici; Archeologické objevy při venčení psa v lesním parku Štěpánka* atd.), ale i použitý literární sloh (např. *Tu k němu s potutelným úsměvem přichází brigádnice studentka Léna a ukazuje na zavřenou dívčí pěstičku. Pomalu, s mírně sadistickým výrazem ji rozevívá a archeolog začíná tuhnout; ...podmínky archeologického výzkumu v téměř dvoumetrové rýze kanalizace stály pod psy*) a terminologie nezřídka začínající slovíčkem „nej“.

Charakteru vědecké práce neodpovídá ani obvykle velmi rychlý přechod z roviny proklamované hypotézy do roviny ověřeného faktu či časté opakování již jednou uvedených údajů. Uvedené duplicity jsou důsledkem poněkud nelogicky uspořádaného textu. Ten začíná stručnými dějinami archeologického výzkumu v regionu (s prvním dílčím výčtem lokalit a nálezů), po nichž následuje chronologický a do značné míry zobecněný přehled sídelního vývoje mladoboleslavského mikroregionu od paleolitu do vrcholného středověku (s druhým dílčím výčtem lokalit a nálezů). V postupné evidenci archeologických lokalit nacházejících se na území města a v jeho zázemí pokračuje posléze i třetí kapitola *Archeologická zastavení* a kapitola čtvrtá *Archeologické výlety po okolí*, které obě vycházejí z již převážně publikovaných nálezových zpráv a studií.

Jak z anotované knihy plyne, míra archeologické prozkoumanosti zájmového území je značně variabilní. Až na malé výjimky pochází většina získaných údajů z drobných záchranných akcí, k řadě zajímavých nálezů pak chybí bližší nálezové okolnosti. Autor řeší vzniklé dilema mezi omezenou pramennou základnou a záměrem podat plastický obraz života našich předků užíváním analogií z jiných lokalit, obecných historických exkurzů, případně hypotetickým

doplňováním a rekonstrukcí. Čtenář tuto snahu po přiblížení jistě ocení, odborník ale leckdy nabude dojmu přílišné idealizace minulosti.

Změnu v celkovém způsobu pojetí nepřináší ani poslední kapitola *Soupis archeologických lokalit katastrálního území Mladé Boleslavi*, jinými slovy další katalog, čerpající informace tentokrát ze soupisu pozitivních archeologických akcí evidovaných v rámci edice *Výzkumy v Čechách*. Orientace v takto strukturovaném textu není jednoduchá pro odborníka, natož pro laika, a to i přesto, že všechny údaje jsou označeny identifikačním číslem, které odkazuje na pozici nálezů v závěrečné mapové příloze. K seznamu literatury, který je pojatý jako výběrový, nelze mít připomínky a může být ve vztahu k předchozímu textu považován za dostatečný.

Poněkud zarážející je časté užívání invectiv na adresu s archeologie nespolupracujících institucí, mezi které se dle Waldhausera řadí i Středočeský kraj coby zřizovatel mladoboleslavského muzea. V některých markantních případech cíleného ničení archeologických lokalit lze sice s názorem autora souhlasit, je ale otázka, zda takto pojatá medializace něčemu pomůže. Obdobně černobílý je autorův pohled na činnost detektorářů, kteří jsou v případě ohlášení nálezů označováni jako externí spolupracovníci či amatérští archeologové, v druhé variantě pak jako barbarští vylupovači hrobů.

Práce má přes tyto výtky i svá pozitiva. Přibližuje to nejpозорuhodnější, co doposud země v Mladé Boleslavi archeologům vydala, a uvítají ji jistě všichni obyvatelé města se zájmem o historii svého bydliště. Uplatnění u nich jistě naleznou i nabízené výletní trasy po stopách nejzajímavějších nálezů a po lokalitách uváděných v textu. Zcela určitě pak lze u publikace očekávat její reflexi v další regionální literatuře. Z tohoto úhlu pohledu je možné autorův počin hodnotit jako úspěšný.

FILIP VELÍMSKÝ